

**FINANSINIŲ NUSIKALTIMŲ TYRIMO TARNYBOS
PRIE LIETUVOS RESPUBLIKOS VIDAUS REIKALŲ MINISTERIJOS
DIREKTORIUS**

**ĮSAKYMAS
DĖL NACIONALINIO PINIGŲ PLOVIMO IR TERORISTŲ FINANSAVIMO RIZIKOS
VERTINIMO METODOLOGIJOS PATVIRTINIMO**

2019 m. rugsėjo 30 d. Nr. V-123
Vilnius

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo 28 straipsnio 2 dalimi,

t v i r t i n u Nacionalinio pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinimo metodologiją (pridedama).

Direktorius

Antoni Mikulskis

NACIONALINIO PINIGŲ PLOVIMO IR TERORISTŲ FINANSAVIMO RIZIKOS VERTINIMO METODOLOGIJA

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Nacionalinio pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinimo metodologija (toliau – Metodologija) parengta atsižvelgiant į Europos Komisijos patvirtintą pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos, darančios įtaką Europos Sąjungos vidaus rinkai, įvertinimo metodologiją ir nustato Nacionalinio pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos identifikavimo, vertinimo ir riziką mažinančių priemonių nustatymo (toliau – bendrai rizikos vertinimas arba NRV), atliekamo vadovaujantis Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo (toliau – Įstatymas) 28 straipsniu, būdus ir tvarką.

2. Metodologijoje vartojamos sąvokos:

2.1. **Grėsmė** – asmuo ar žmonių grupė, objektas ar veikla, galintys pakenkti finansų sistemai, visuomenės saugumui. Pinigų plovimo (toliau – PP) ir terorizmo finansavimo (toliau – TF, abu kartu – PPTF) kontekste tai apima patrauklumą (žinomą konkrečios grėsmės sėkmingą ar nesėkmingą panaudojimą PPTF tikslams pasiekti) ir galimybę nusikaltėliams panaudoti konkrečią grėsmę nusikalstamu būdu gautam turtui legalizuoti ar teroristinei veiklai finansuoti, remti.

2.2. **Pažeidžiamumas** – teisinių, kontrolės priemonių, kuriomis siekiama užkirsti kelią grėsmės realizavimui, visuma ir efektyvumas, atsižvelgiant į grėsmės mastą ir suvokimą. PPTF rizikos vertinimo kontekste tai yra kovos su PP ir TF sistemų ar kontrolės trūkumai arba tam tikros šalies ypatybės. Pažeidžiamumas taip pat gali apimti tam tikro sektoriaus, finansinio produkto ar paslaugos ypatybes, dėl kurių jie tampa patrauklūs įgyvendinti PP ar TF tikslus.

2.3. **Rizika** – grėsmė pasinaudoti sektoriaus, produktų ir paslaugų pažeidžiamumu PPTF tikslais.

2.4. **Sektorius** – profesijų grupė ir įmonių kategorijos (finansinės ar nefinansinės), kuriomis gali būti piktnaudžiaujama PPTF tikslais. Šis apibrėžimas apima mažiausiai šiuos subjektus:

- a) finansų įstaigas;
- b) auditorius ir audito įmones;
- c) buhalterinės apskaitos ar mokesčių konsultavimo paslaugas teikiančios įmonės;
- d) notarus, notaro atstovus ir teisę atlikti notarinius veiksmus turinčius asmenis, taip pat advokatus ir advokatų padėjėjus, tiek veikiančius kliento vardu ir jo naudai, tiek ir padedančius klientui planuoti ar atlikti nekilnojamojo turto ar įmonių pirkimo ar pardavimo, klientų pinigų, vertybinių popierių ar kito turto valdymo, banko ar vertybinių popierių sąskaitų atidarymo ar valdymo, įnašų, reikalingų juridiniams asmenims ir kitoms organizacijoms įsteigti, veikti ar valdyti, organizavimo, patikos ar bendrovių steigimo ir administravimo paslaugų teikėjų atsiradimo arba sukūrimo, veikimo ar valdymo sandorius ir (ar) su jais susijusius sandorius;

- e) patikos ar bendrovių steigimo ar administravimo paslaugų teikėjus;
- f) nekilnojamojo turto agentus;
- g) asmenis, kurie verčiasi ūkine komercine veikla, apimančia prekybą brangakmeniais, tauriaisiais metalais, kilnojamosiomis kultūros vertybėmis, antikvariniais daiktais ar kitu turtu, kurio vertė lygi arba viršija 10 000 eurų ar ją atitinkančią sumą užsienio valiuta, nesvarbu, ar sandoris atliekamas vienos, ar kelių susijusių operacijų metu, jeigu atsiskaitoma grynaisiais pinigais;

h) azartinius lošimus ir loterijas organizuojančios bendrovės.

2.5. Kitos Metodologijoje vartojamos sąvokos atitinka Įstatyme vartojamas sąvokas.

3. NRV (Metodologijos 1 priedas) sudaro trys pagrindiniai etapai:

3.1. rizikos identifikavimas;

3.2. rizikos vertinimas;

3.3. riziką mažinančių priemonių identifikavimas.

4. NRV atliekamas vadovaujantis NRV schema (Metodologijos 2 priedas).

5. NRV atlieka Įstatyme nustatytos institucijos, atsakingos už pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo prevencijos priemonių įgyvendinimą, koordinuodamos savo veiksmus. Įstatymo 4 straipsnio 1–8 dalyse nurodytos institucijos, atlikdamos sektoriaus pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo rizikos vertinimą, *mutatis mutandis* vadovaujasi šia metodologija. Sektoriaus pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo rizikos vertinimas yra sudedamoji NRV dalis.

II SKYRIUS RIZIKOS IDENTIFIKAVIMAS

6. Rizikos identifikavimo etapu nustatomas žinomų ar galimų PPTF grėsmių sąrašas, atsižvelgiant į sektorius, produktus, paslaugas, kurias nusikaltėliai naudoja ar gali naudoti PPTF. Šiame etape taip pat nustatomi rizikos scenarijai.

7. Nustatant riziką, duomenys ir informacija renkama iš:

7.1. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos;

7.2. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos;

7.3. Lietuvos Respublikos finansų ministerijos;

7.4 Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijos;

7.5. Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos;

7.6. Generalinės prokuratūros;

7.7. Lietuvos teismų administracijos;

7.8. Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos;

7.9. Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos;

7.10. Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos;

7.11. Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos;

7.12. Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamento;

7.13. Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos;

7.14. Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos;

7.15. Lietuvos banko;

7.16. Lošimų priežiūros tarnybos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos;

7.17. Lietuvos advokatūros;

7.18. Lietuvos notarų rūmų;

7.19. Lietuvos auditorių rūmų;

7.20. Lietuvos antstolių rūmų;

7.21. Lietuvos prabavimo rūmų;

7.22. Kultūros paveldo departamento prie Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos;

7.23. bent po 10 (jeigu tiek yra) privataus sektoriaus atstovų ir profesijos asociacijų (jeigu yra) iš visų PPTF prevencijos sistemoje dalyvaujančių verslo ir profesijų sričių.

8. Nustatant riziką, vertinama bent ši informacija:

8.1. Lietuvos PPTF prevenciją reglamentuojantys teisės aktai, gairės ir rekomendacijos;

8.2. tarptautiniai PPTF prevenciją reglamentuojantys teisės aktai, gairės ir rekomendacijos;

8.3. Europos Komisijos atlikto pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinimo Europos Sąjungos mastu rezultatai ir Europos Sąjungos valstybėms narėms teikiamos rekomendacijos dėl nustatyti rizikai mažinti tinkamų priemonių;

8.4. Europos Tarybos Ekspertų komiteto dėl priemonių, nukreiptų kovai su pinigų plovimu bei teroristų finansavimu (Moneyval) ekspertų atlikto Lietuvos vertinimo rezultatai ir rekomendacijos;

8.5. paskutinio Lietuvos Respublikos nacionalinio pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinimo rezultatai ir nustatyti rizikai mažinti taikytos priemonės;

8.6. Metodologijos 7 punkte nurodytų institucijų veiklos ataskaitos, pateikti duomenys ir informacija;

8.8. priežiūros institucijų statistiniai duomenys, susiję su sektoriaus dydžiu ir svarba, įskaitant kiekvieno sektoriaus subjektų ir asmenų skaičių bei reikšmę ekonomikai;

8.9. priežiūros institucijų duomenys apie žmogiškuosius ir finansinius išteklius, skirtus pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo prevencijai;

8.10. priežiūros institucijų duomenys apie priežiūros veiksmų ir poveikio priemonių, taikytų už įstatymo nuostatų pažeidimus, skaičių per metus;

8.11. užregistruotų nusikalstamu būdu gauto turto legalizavimo ar teroristinės veiklos finansavimo ir rėmimo nusikalstamų veikų, įtariamųjų, kaltinamųjų, nuteistųjų asmenų skaičių per metus; duomenis apie pirminius nusikaltimus (nusikaltimai, kuriuos vykdant buvo įgytas legalizuotas ar bandomas legalizuoti turtas), jeigu tokia informacija turima; turtą, kuriam buvo taikytas laikinasis nuosavybės teisių apribojimas, jo vertę, teismo sprendimu konfiskuotą turtą, jo vertę;

8.12. pranešimų apie įtartinas pinigines operacijas ar sandorius skaičius;

8.13. Metodologijos 7 punkte nurodytų institucijų, finansų įstaigų ir kitų įpareigotųjų subjektų, profesijos asociacijų atsakymai į klausimynus, skirtus NRV, interviu metu gauti atsakymai;

8.14. nacionalinės ir tarptautinės žiniasklaidos priemonėse skelbiama informacija;

8.15. Lietuvos ekonominis, geografinis, politinis, teisinis kontekstas.

9. Atsižvelgiant į surinktą informaciją, rizika identifikuojama, naudojant, jei įmanoma, vieną ar daugiau šių metodų:

9.1. kolektyvinį naujų idėjų svarstymą atlieka ekspertai, siekdami surinkti ir įtraukti į sąrašą kuo daugiau idėjų. Kolektyviniame naujų idėjų svarstyme nėra svarbu, kad idėja yra nereikšminga ar nesusijusi su svarstoma problema – ji vis tiek bus įtraukta į sąrašą, siekiant sukurti hipotezes, galinčias padėti tiksliai atskleisti riziką. Ekspertai, dalyvaujantys šiame svarstyme, privalo susipažinti su dokumentais iki kolektyvinio naujų idėjų svarstymo sesijos, siekiant maksimalių rezultatų;

9.2. Delfų metodas, atliekamas naudojant interaktyvius prognozavimo veiksmus, kuriuos, naudodama klausimynus, vykdo ekspertų grupė. Ekspertai pateikia atsakymus į klausimus, pagrįsdami savo nuomonę keliais etapais bei turėdami galimybę peržiūrėti ar pakeisti savo atsakymus, kol pasiekiamas bendras susitarimas tam tikru klausimu. Ekspertai, prieš atlikdami šį tyrimą, privalo susipažinti su dokumentais, kad parengtų tinkamus atsakymus į šiame tyrime naudojamus klausimynus;

9.3. apklausos, klausimynai ir interviu. Šios priemonės naudingos tiesioginiam informacijos rinkimui iš asmenų ar subjektų, užimančių svarbiausias pozicijas pinigų plovimo prevencijos ir kovos su teroristų finansavimu sistemoje;

9.4. hipotetinis metodas apima tikslumo bandymus, vertinant prielaidų neapibrėžtumą ir prieštarumą, hipotezes ir „kas, jeigu“ scenarijus, padedančius ekspertui nustatyti rizikas.

10. Atliekant NRV, vertinama informacija gali būti tikslinama bet kuriame NRV etape.

III SKYRIUS RIZIKOS VERTINIMAS

11. Atliekant rizikos vertinimą, laikoma, kad PPTF daro nuolatinį neigiamą poveikį ir didelę žalą finansų sistemai, visuomenės saugumui, todėl rizikos poveikis (pasireiškimo pasekmės) visada laikomas aukštu ir jo vertė nėra atskirai vertinama.

12. Atliekant rizikos vertinimą, analizuojama su identifikuota rizika susijusi grėsmė ir pažeidžiamumas.

13. Grėsmė vertinama keturių balų sistemoje (Metodologijos 3 priedas):

13.1. maža (1 balas);

13.2. vidutinė (2 balai);

13.3. didelė (3 balai);

13.4. labai didelė (4 balai).

14. Pažeidžiamumas vertinamas keturių balų sistemoje (Metodologijos 4 priedas):

14.1. mažas (1 balas);

14.2. vidutinis (2 balai);

14.3. didelis (3 balai);

14.4. labai didelis (4 balai).

15. Rizikos dydį lemia grėsmės ir pažeidžiamumo derinys. Rizikos vertinimo matrica, nustatanti rizikos dydį, grindžiama taikant 40 % grėsmės ir 60 % pažeidžiamumo svorį. Daroma prielaida, kad pažeidžiamumo lygis gali padidinti patrauklumą, taigi ir ketinimą nusikaltėliams pasinaudoti tam tikru *modus operandi*, kas galiausiai lemia grėsmės lygį.

16. Rizikos dydis nustatomas naudojant rizikos vertinimo matricą (Metodologijos 5 priedas). Rizikos dydis laikomas mažu, kai rizika vertinama nuo 1 iki 1,5 bendro balo; vidutiniu – kai rizika vertinama nuo 1,6 iki 2,5 bendro balo; dideliu – kai rizika vertinama nuo 2,6 iki 3,5 bendro balo, labai dideliu – kai rizika vertinama nuo 3,6 iki 4 bendro balo.

IV SKYRIUS RIZIKĄ MAŽINANČIŲ PRIEMONIŲ NUSTATYMAS

17. Rizikai, kurios nustatytas rizikos dydis laikomas vidutiniu, dideliu, labai dideliu, parengiamos ją mažinančios priemonės ir šios priemonės pagal kompetenciją priskiriamos atsakingai institucijai įgyvendinti, nustatant priemonės įgyvendinimo terminą.

18. Atsižvelgdamas į parengtas priemones nustatytai rizikai mažinti, NRV atliekantis subjektas (paslaugos teikėjas) parengia nustatytą riziką mažinančių priemonių planą.

V SKYRIUS BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

19. Po rizikos identifikavimo, rizikos vertinimo, riziką mažinančių priemonių nustatymo yra parengiama NRV ataskaita, kurioje aprašoma:

19.1. Lietuvos ekonominis, geografinis, politinis, teisinis kontekstas;

19.2. institucijų funkcijos pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo prevencijos srityje;

19.3. žmogiškieji ir finansiniai ištekliai, skirti pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo prevencijai, jeigu ši informacija turima;

19.4. konkretus sektorius, produktas, paslauga;

19.5. sektoriaus, produkto, paslaugos grėsmė, ir jos įvertinimas balais;

19.6. sektoriaus, produkto, paslaugos pažeidžiamumas ir jo įvertinimas balais;

19.7. sektoriaus, produkto, paslaugos rizikos dydis;

19.8. riziką mažinančios priemonės, jeigu nustatytas rizikos dydis laikomas vidutiniu, dideliu, labai dideliu.

20. NRV ataskaitoje nenurodomi nevieši duomenys ir informacija.

21. NRV ataskaita lietuvių ir anglų kalbomis skelbiama Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos interneto svetainėje www.fntt.lt.

22. NRV atlikimui gali būti perkama paslauga arba pasitelkiamas privatus asmuo, teikiantis tokią paslaugą.

23. NRV ataskaita ir Riziką mažinančių priemonių planas tvirtinami Darbo grupės pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos veiklai koordinuoti, sudarytos Ministro Pirmininko 2013-05-02 potvarkiu Nr. 154 „Dėl darbo grupės sudarymo“.

24. Kai ši metodologija tam tikrų NRV atlikimo veiksmų nereglamentuoja, vadovaujamosi Europos Komisijos patvirtinta pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos, darančios įtaką Europos Sąjungos vidaus rinkai, įvertinimo metodologija.
